

To cite this article: Akdağ, İ. (2021). Vigilante Tip Demokrasi: Bir Neoliberal Çözüm Denemesi. International Journal of Social and Humanities Sciences (IJSHS), 5(2), 11-26

Submitted: July 25, 2021

Accepted: September 11, 2021

VIGILANTE TIP DEMOKRASİ: BİR NEOLİBERAL ÇÖZÜM DENEMESİ

İnan Akdağ¹

ÖZET

Vigilante yalnızca bir kriminal olgu değildir. Vigilante, ekonomik, politik ve ideolojik bir harekettir. Vigilante ‘dışarı’ üzerinde, sistem adına, tahakküm kurma mekanizmasıdır. Sistem eğer hegemonya yoluyla ‘dışarı’ üzerinde egemenlik kuramazsa, vigilante aracılığıyla tahakküm kurmaktadır. ‘Dışarı’, vigilante aracılığıyla pasifize edilmektedir. Bu yanıyla vigilante, siyasal anlamda, siyasal sistemin üretimi ve yeniden üretimini sağlamaktadır. Vigilante bu yanıyla günümüz demokrasilerine şekil vermektedir. Gelişmekte olan ülkelerin yanında gelişmiş ülkeler de kapitalist demokrasilerini eğer ‘dışarıdan’ bir itiraz varsa vigilante aracılığıyla sağlamlaştırmaktadır. Vigilante, mevcut kapitalist sisteme itiraz eden karşı hegemonya odaklarını tasfiye etmek için kullanılmaktadır. 2008 Dünya ekonomik krizinden bu yana krizde olan neoliberalizm de gelişmekte olan ülkelere başlayarak gelişmiş ülkelere doğru vigilanteleri kullanmaktadır. Bu yanıyla artık, demokratik rejimler, vigilante tip demokratik rejimlere dönüşmektedir. Kapitalizmin krizi derinleştikçe, vigilantelerin daha fazla görünür olabileceği varsayılabilir. Bu çerçevede vigilante tip demokrasi, krize, neoliberal bir çözüm denemesidir. Bu çalışmanın amacı; Vigilante hareketinden türetilen vigilante tip demokrasinin analizini yapmaktır. Çalışmanın kapsamı; vigilante iktidarının egemen olduğu demokrasi deneyimleridir. Çalışmanın hipotezi; ABD’de prototip olarak gördüğümüz Vigilante tip demokrasi, bugün, neoliberal kapitalist düzende, kapitalizmin egemen olduğu dünya ülkeleri için kriz aşmak için bir çözüm olarak denenmesidir.

Anahtar Kelimeler: Vigilante, Demokrasi, Vigilante Tip Demokrasi, Tahakküm, Neoliberalizm

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi Merzifon İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, inanakdag@yahoo.com, ORCID ID: 0000-0001-5531-403X

VIGILANTE TYPE OF DEMOCRACY: A NEOLIBERAL ATTEMPT TO THE SOLUTION

ABSTRACT

Vigilante is not just criminal phenomenon. It is an economic, political, and ideological movement. It is a mechanism of domination over 'outside' in the name of the system. If the system does not set up a hegemony over 'outside, it establishes domination via vigilante. 'Outside' is pacified by vigilante. With this way, vigilante politically provides production of the system and reproduction of that. Therefore, vigilante shapes contemporary democracies. Developed countries like developing countries strengthen their capitalist democracies if there is a protest from 'outside'. Vigilante is used for elimination of anti-hegemonic blocs which aim protest to current capitalist system. Neoliberalism, which has been in crisis from 2008, uses vigilante from developing countries to developed countries. So democratic regimes have turned into the type of democracy vigilante. It can be hypothesized that vigilantes may be more obvious with the deepening crisis of capitalism. In this framework the type of democracy vigilante is an attempt to the solution for neoliberalism, which has been in a crisis. The aim of this study is to analyze the type of democracy vigilante, which is derived by the movement of vigilante. The scope of this study is democracy experiences which are dominated by the type of democracy vigilante. The hypothesis of this study is today, the type of democracy vigilante, which can be observed in the USA as prototype, is an attempt of the solution for neoliberalism to weather a crisis in thorough world capitalist countries in which capitalism have been dominant system.

KeyWords: Vigilante, Democracy, The Type of Democracy Vigilante, Domination, Neoliberalism

GİRİŞ

Anarşist politikacı Emma Goldman, 20. yy. başlarında ABD'nin güney eyaleti olan San Diego'ya konferans vermek için gitmiştir. Anılarını yazdığı *Hayatımı Yaşarken* kitabında, özelde San Diego'da genelde ABD'nin tüm güney eyaletlerinde geçerli Vigilante hareketini analiz etmiştir. Goldman'a göre; vigilanteler, milliyetçi ve yerel iktidarın desteklemesiyle hareket eden, farklılıkları bastıran; ritüel olarak, farklı gruplara zorla ulusal bayrağı öptürüp, milli marş söyleyip sonra da dayak atan lümpen kitlelerdir (Goldman, [1931] 2018: 505). Vigilante, kelime anlamıyla yasaları kendi görüşlerine göre yorumlayıp icraata geçen toplum üyesi

anlamına gelmektedir. Vigilanteler ilk olarak ABD'nin güney eyaletlerinde görülen, başta Afro-Amerikalılar olmak üzere sosyalist, anarşist gibi toplumsal farklılıklar üzerinde baskı uygulayan, baskıdan sonra da ya bu farklı grupları öldüren veya onları mekân dışına zorla çıkaran ve bu baskıyı da yerel iktidar odaklarının teşviki ile sürdüren siyasal içerikli gruplardır. Vigilanteler genelde lümpen işsiz veya gündelik işlerde çalışan ancak Goldman'a göre ([1931] 2018: 511) bölgenin yerel burjuvazisinin yönlendirmesi ile hareket eden kişilerdir. Dolayısıyla, vigilanteler sınıfsal analize tabidir. Siyasal olarak vigilantelerin yoğun olduğu bölgelerde; farklılıklar tahakküm altına alınmakta, düşünce ve ifade özgürlüğü yok sayılmakta ve yerel iktidar odakları da bu yapıyı teşvik etmektedir.

Vigilante hareketin tarihsel olarak geçmişi 1700'lere kadar uzanmaktadır. Tarihsel bağlamda kapitalizmin yavaş yavaş ekonomik alanda ortaya çıkışıyla vigilante hareketler ortaya çıkmıştır. Ancak vigilante hareket, tarih öncesi bir hareket değildir ve günümüzde de etkisini sürdürmektedir. M. Mares ve T. Bjorgo'ya göre (2019: 1); vigilantizmin tarihsel geçmişi olmakla birlikte günümüzde de modern dünyada çeşitli biçimlerde önemli rol oynamaktadır. Vigilantizm siyasal yapının eklemlerinden birisidir ve bu çalışmada vigilantizmin, kapitalist-sınıflı toplumlarda demokratik yapıya biçim veren işlevsel bir olgu olduğu iddia edilmektedir. Klasik liberal demokrasi kuramlarında yazılan vatandaş haklarının, vigilante tip demokrasi de geçersiz olduğu ve bunun yerine vigilantizm, zor yoluyla bir tahakküm aracı haline gelmiştir. Bu işlevsel olgu, kapitalist-sınıflı toplum için *sine qua non*'dur².

Vigilante tip demokrasi, sanıldığı gibi aksine, az gelişmiş ülkeler değil, gelişmiş ülkelerde de gözlenmektedir. Batı kaynaklı düşünce dünyası Batı dışı ülkelerin demokrasilerini eleştirmektedir. Örneğin P. Collier'e göre (2009: 1) Batı dışı ülkeler, bu yerleri tehlikeli yerler olarak adlandırmaktadır, demokrasi deneyimini şiddet ekseninde yaşamaktadır ve iktidar da hizmet etmek için değil yönetmek içindir bu 'talihsiz' coğrafyada. Bu tip ülke demokrasilerini silahlar, darbeler ve savaşlar çerçevesinde okumaktadır. Bu çalışma, yaygın Batı merkezli düşüncenin aksine Batı 'gelişmiş' demokrasilerinin de az gelişmiş ülke demokrasilerinin şiddet eğiliminin yanında zor yoluyla kurumsallaştığını ileri sürmektedir. Batının 'gelişmiş' demokrasileri, sistem zora girdiği zaman, çağdaş az gelişmiş ülkeler gibi zora başvurmakta tereddüt etmemektedir ve bu sebeple kapitalist-sınıflı de-

---

² Lat. Olmazsa olmaz koşul

mokrazi düzenine vigilante tip demokrasi adını verebiliriz. Bu tip demokrasi, görünüm olarak hakların en geniş yaşandığı ancak uygulamada birçok sınırlamaya tabi tutulduğu demokrasilerdir. Vigilante tip demokrasi sınıflı kapitalist yapı tehdit altına girdiği zaman ‘dışarıya’ her tür şiddeti uygulamaktadır ve baskı süreklilik taşımaktadır. Baskı, bu tip demokrasilerde içselleştirilmiştir.

Bu çalışmanın amacı; Vigilante hareketinden türetilen vigilante tip demokrasinin analizini yapmaktır. Çalışmanın kapsamı; vigilante iktidarının egemen olduğu demokrasi deneyimleridir. Çalışmanın hipotezi; ABD’de prototip olarak gördüğümüz Vigilante tip demokrasi, bugün, neoliberal kapitalist düzende, kapitalizmin egemen olduğu dünya ülkeleri için kriz aşmak için bir çözüm olarak denenmesidir.

1. Kavramsal Çerçeve ve Literatür

Demokrasi kelimesi, kökeni Yunan’a giden, demos ve kratein kelimelerin birleşiminden oluşmuştur. Demos; halk ve kratein ise egemen olmak veya iktidar kullanmak anlamlarına gelmektedir. Doğal olarak demostan veya halktan anlaşılan ideolojilere göre farklılık taşımaktadır. Marksist ideoloji, sınıflı kapitalist toplumda demokrasideki halkın, burjuvayı ifade ettiğini ve dolayısıyla demokrasinin burjuva iktidarı olduğunu ileri sürmektedir (Lenin, [1919] 2006). Şüphesiz burjuva demokrasisi bir devlet durumudur ve otoriter burjuva rejiminden ayrılmaktadır. Sınıflı toplumda demokrasi durumu da doğal olarak sınıfların pozisyonuna göre şekillenmektedir. Barrington Moore, Jr. demokrasi ve diktatörlük durumunu sınıfsal olarak ele almış ve demokrasi durumu için güçlü bir burjuva ve burjuva devrimi geleneği olması gerektiğini ileri sürmüştü ve diğer sınıfların bu duruma güçlü bir reaksiyon göstermemesi durumu olarak ele almıştır (Moore, [1966] 2016: 481). Bu yol burjuva demokrasisi yoludur ve ona göre bu yol demokrasi devlet durumunu açıklamaktadır. Moore’un bu sınıfsal analizinden çıkan, Marksizme göre burjuva demokrasisi için alt sınıfların itirazının olmaması gerekmektedir ve eğer alt sınıflar itiraz ederse demokrasi devlet durumu bozulabilmektedir. Bu çalışma da tam olarak; alt sınıf veya gruplardan oluşabilecek olan itirazın, vigilante tip demokraside, milliyetçi ve ulusal baskı yoluyla ve zor yoluyla ortadan kaldırılmaya çalışıldığını ileri sürmektedir. Özellikle neoliberal çağda, sömürünün artan oranına bağlı olarak tahakküm de artan oranda siyaset alanında gündeme gelmiştir. ‘Dışlananlar’ tarafından gelebilecek tepkiler, neoliberalizmin ekonomik kozmopolit yapısına karşın siyaset milliyetçi ve ulusal reaksiyoner bir

yapıya yol açmaktadır. Ancak buraya kadar gördüğümüz gibi, klasik Marksist yazın, demokratik rejimlerle otoriter rejimler veya faşizm arasındaki farklar üzerine çalışmış ancak demokratik rejimlerin kendi içerisindeki farklı tipler üzerinde durmamıştır. Bu çalışma tam olarak bu eksikliğe bir müdahale olarak tasarlanmış ve burjuva demokratik rejim tipi olarak vigilante tip demokrasiyi analiz edecektir.

Antonio Gramsci'den itibaren başlayan ve son ulaştığı nokta post Marksizm olan yeni çizgi, üst yapı ve hegemonya çerçevesinde olayları ele almıştır. Bu çizginin klasik Marksizmden ayrılan yönü Razmig Keucheyan'a göre ([2010] 2016: 299) sömürü yerine daha geniş kapsamlı tahakküm kavramına vurgu yapmasıdır. Böylece klasik Marksizmde işçi sınıfının ayrıcalıklı özne konumu yerine çeşitli toplumsal grupların (kadın, etnisite, din vs.) antagonizması konulmuştur.

Post Marksist yaklaşım, içerisinde birçok figür barındırır da temelleri açısından Ernesto Laclau'nun ve Chantal Mouffe'un *Hegemonya ve Sosyalist Strateji* ([1985] 2017) kitabı önem taşımaktadır. Getirdikleri radikal demokrasi anlayışı ile klasik Marksizmin proletarya diktatörlüğü anlayışından açıkça kopuş yaşamışlardır. Laclau ve Mouffe'un ([1985] 2017) radikal demokrasi anlayışı, ekonomi temelli yapıdan kopuk olarak, yalnızca siyasal bağlamda ve antagonizmaları kapsayıcı olacak bir modeldir. Laclau ve Mouffe'un problemi, açık olarak, sömürü değil tahakküme dairdir. Yine sınıfa değil toplumsal gruplara yöneliktir. Bu biçimiyle, bu yazının konusu olan vigilante tip demokrasi, onların yaklaşımı ile açıklanamaz. Siyasal bir olgu olan vigilante tipi demokrasi, kapitalizmin neoliberal aşaması üzerine biçimlenmektedir ve böylece bir yapısal nitelik taşımaktadır. Yine, ekonomik temelli bir olgu olan vigilante tipi demokraside ana çelişki emek-sermaye arasındadır ve toplumsal gruplar üzerinde tahakküm talidir.

Dünya-Sistemleri analizcileri de az gelişmiş veya çevre ülkeler için mevcut demokratik rejimleri düşük yoğunluklu demokrasiler olarak tanımlamış ve bunları elit demokrasileri olarak tanımlamışlardır (Gills, Rocamora ve Wilson, 1994: 10). Bu tip demokratik rejimlerde siyasal haklar olabildiğince daraltılmıştır. Vigilante tip demokrasiler, dünya-sistemleri analizcilerinin aksine, yalnız çevre ülkelerde değil merkez ülkelerde de görülebilmektedir. Merkez ülkelerde, özellikle, deniz kenarı olmayan tutucu iç bölgelerde günümüzde bile vigilanteler görülebilmektedir.

Liberal ekol, demokrasileri karşılaştırmalı perspektiften ele almış ve Batı Avrupa, ABD demokrasilerini ön plana çıkartıp geri kalan ülkeleri otoriter veya demokratikleşmemiş toplumlar olarak tanımlamışlardır. Onlar için demokrasi, eksikliklerine rağmen, Batı Avrupa ve ABD'de işlemektedir. Robert Dahl'a göre (1998:

37); demokrasi için, Batı Avrupa ve ABD’de gerçeklik kazanmış, şu ilkeler gereklidir; Etkin katılım, oy vermede eşitlik, aydınlanmış anlayış, gündem kontrolü ve kapsayıcılık. Bu çalışmada savunulan vigilante demokrasi, Dahl’ın Batı Avrupa ve ABD’de ‘ideal’ tip demokrasi anlayışını reddetmektedir. Örneğin güçlü medya manipülasyonları ile kitleler, diğer politikalar hakkında aydınlanmış anlayışa kavuşmamaktadır. Özellikle ‘dışarı’sının politikaları anlatması dahi bastırılmaktadır. Bunu en çok neoliberalizmde egemen sınıfların ‘Başka Alternatif Yok’ anlayışında ideolojik ve söylemsel olarak görmekteyiz. Yine kapsayıcılık ilkesi baskı yoluyla tahakküm altına alınmaktadır.

Demokrasi üzerine bir başka liberal düşünce J. Schumpeter’den gelmiştir. Schumpeter’a göre ([1943] 2003: 270); hükümet oluşumundaki prosedür, liderliğin doğru kabulü ve bizim için önemli olan bireysel özgürlükler demokrasinin göstergesidir. Schumpeter’e göre özelde sonsuz ifade özgürlüğünü genelde sonsuz özgürlüğü hiçbir toplum kabul edemez. Sadece politik liderlik için rekabette herkes özgür olsa bu yeterlidir. Schumpeter, bu yaklaşım biçimiyle politikayı elit alanına bırakmakta ve bu çalışmanın konusu olan vigilante tip demokrasiyi yani baskılanmış ifade ve düşünce özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü ve toplantı ve gösteri özgürlüğü gibi hakları gereksiz bulmaktadır. Bu çalışma, bu yanılla tam olarak, Schumpeter’in çizdiği demokrasi modelinin gelişmiş ülkelerde de uygulandığını vurgulamaktadır.

Muhafazakâr ekol, Batı demokrasileri ve onun geleceği hakkında düşüncelerini genel olarak Aristoteles’in orta sınıf kehaneti üzerine kurmuştur. Bu kehanete göre, daha geniş orta sınıf daha stabil demokrasiye yol açacaktır. Bu teori üzerine kurulan ve özellikle Karl Marx’ın yoksullaşma ve proleterleşme teorisini eleştiren muhafazakârlar özellikle Batıda gelişen orta sınıftan vurgu yapmaktadırlar. Francis Fukuyama’da, ‘tarihin sonu’nu biraz erken ilan etmekle ve tarihin bu tezi yanlışlamasına rağmen, orta sınıf teorisinin savunucudur. Fukuyama’ya göre (2014: 327); Marx’ın yoksullaşma tezi çökmüştür ve Batı’da orta sınıf II. Dünya Savaşı’ndan beri gelişmektedir. Bunun sonucunda da stabil liberal demokrasiler iş başındadır. Fukuyama, tezine tekno-determinist bir biçim vermiş ve teknolojik gelişme ile eşitsizlikler iyice azalmıştır. Fukuyama’ya göre (2014: 333); eşitsizlikler hep olacaktır çünkü farklılıklar beceri ve karakter gibi doğuştan gelmezdir ancak bugünün teknolojisi bu durumu minimize etmiştir.

Muhafazakâr ekol, muhafazakâr Aristoteles’in orta sınıf teorisi yanında bir de kitle demokrasisi onun getirdiği ‘anarşiden’ liberal demokrasilerin zayıflığını - içindeki zor yoluyla tahakkümün ortaya çıkacağından- vurgulamaktadır. Oswald

Spengler, A. Hitler'in nasyonel sosyalizmi veya faşizmini eleştirmiş ve ultrakapitalist kitle demokrasilerinin kaçınılmaz olarak diktatoryal rejimlere dönüşeceği tezini ileri sürmüştür (Engels, 2019: 6). Bu arada, Spengler'in yalnızca A. Hitler faşizmine eleştirel olduğunu ve B. Mussolini faşizmine ise sempati duyduğunu belirtelim.

Yine tanınmış bir muhafazakâr Carl Schmitt, parlamenter demokrasinin krizi üzerine yazdığı eserde Rousseau'nun genel irade kuramını benimsemiştir. Carl Schmitt'e göre ([1923] 1988: 26); parlamenter demokrasilerde yurttaşın kendi iradesi önemsizdir ve hukuk bu iradeye karşıdır. Önemli genel iradedir ve yurttaş, genel irade ile uyumlu olduğu sürece kendi iradesini ileri sürer. Schmitt, bu çalışmada ileri sürülen vigilante tip demokrasinin temelini ortaya koymaktadır ve eğer, vigilante tip demokraside kişinin iradesi 'toplumun' iradesi ile uyumsuzsa kişi hukuksal anlamda yaptırıma uğrar. Bu çalışmanın ileri sürdüğü bir adım sonrası ise kişi veya 'dışarı' şiddete uğrar. Kısaca zor yoluyla sistem, kişiyi, tahakküm altına alır. Tahakküm, hukuksal yaptırım yoluyla, olmuyorsa, şiddet yoluyla uygulanır.

2. Vigilante Tip Demokrasinin Anatomisi

Vigilantelerin ilk ortaya çıktığı coğrafya ABD'dir. ABD'de ilk vigilante hareketi 1767'de ortaya çıkmıştır (Brown, 1975: 96). 1900'lere geldiğimizde vigilante hareketi, Amerikan toplumsal hayatının önemli bir kısmı olmuştur. Vigilanteler, vigilante komiteleri şeklinde örgütlenmiştir ve resmi iktidar otoritelerinden tolerans görmüştür. Başlangıçta özel mülkiyet haklarına bir saldırıya karşı tepki veren ekonomik temelli bir hareket iken zamanla sosyal, siyasal, ideolojik bir karakter kazanmışlardır. Komiteler, örgütlü oldukları eyaletlerde, 'dışarı' olarak tanımlanan kesimlere tepki vermeye başlamışlardır. Afro-Amerikalılar, sosyalistler, anarşistler ve 'dışarıda' olan her kesim vigilantelerin şiddet eylemlerinden etkilenmiştir. Tepkiye uğrayan kesimler iyi ihtimalle şiddete uğruyor ve o eyaleti terk ediyor, kötü ihtimalle ise öldürülüyorlar. Öldürme eylemi, linç biçiminde gerçekleşmektedir.

Dünyanın birçok ülkesinde vigilante eylemler gerçekleşmektedir. Vigilante eylemleri, vigilante denilen kişi veya grupların 'suç' konusunda devleti yetersiz görmesi sonrası ortaya çıkan eylemlerdir. Vigilante eylemleri, ulusal veya dini ritüellerle kendisini imgelemektedir. Temel motif, mekânsal olarak farklılık gösteren sınıf veya grupların pasifize edilmesi, tasfiye edilmesi, yok edilmesi veya mekân

dışına çıkarılmasıdır (Goldman, [1931] 2018: 505). Bu yönüyle vigilante eylemleri kurulu düzen içerisinde ‘dışarısının’, zor yoluyla tahakküm altına alınmasıdır. Vigilanteler, ideolojik olarak milliyetçi ve dini kaynaklardan beslenmektedir. Ritüel olarak, cezalandırmak istedikleri kişileri, eyalet içinde ıssız bir yere götürmekte, kurbanlarını dövmekte ve daha sonra ulusal bayrağı zorla öptürüp milli marş söyletmektedirler. Daha sonra kurbanı, ya linç etmekte veya eyalet dışına sürgüne yollamaktadırlar. Böylece toplumsal düzene ‘aykırı’ kişi veya gruplar, zorla, tahakküm altına alınmaktadır. Bu yanıyla vigilanteler, toplumsal yapının üretimi ve yeniden üretiminin bir aparatı olmaktadır.

Vigilante kişi ve grupları dünyanın her yanında kendisini göstermektedir. Farklı uluslarda, farklı dinlerde bu tip gruplar varlık bulmaktadır. Güney Afrika’da yıllık tüm cinayetlerin %5’i ile %10’u vigilante kişi veya gruplar tarafından gerçekleştirilmektedir (Smith, 2019: 3). ABD’nin güney eyaletlerinde vigilantelere yerel iktidar otoriteleri tolerans göstermektedir (Goldman, [1931] 2018: 508). Yine Almanya’da vigilanteler ‘suçlulara’ müdahale etmekte, onlara karşı şiddet uygulamakta ancak yasal iktidar otoriteleri vigilanteleri cezalandırmamaktadır (Berg ve Wendt, 2011: 3). Örnekler tüm dünya üzerinde yaygınlık göstermektedir. Bu örnek vakalar çerçevesinde vigilantelere toleransı, bir hükümet politikası olarak görmek mümkündür. Dolayısıyla bu yapı, siyasal rejim veya siyasal yapı ile ilişkilidir. Mevcut demokrasilere de bu yapı şekil vermektedir.

E. Laclau ve C. Mouffe göre ([1985] 2017: 22) demokrasilerde “her türlü konsensüs hegemonik bir eklemlenmenin sonucudur ve konsensüsün tam olarak gerçekleşmesini engelleyen bir ‘dışarısı’ daima olacaktır” ve “demokratik siyasetin bunu idrak etmesi hayati önemdedir.” Tam anlamıyla vigilante tip demokrasi işte bu ‘dışarısının’ veya farklılıklarının zor yoluyla tahakküm veya baskı altına alınmasıdır. Dolayısıyla vigilante tip demokrasi, hegemonya açığını kapatmak için işlevsel bir yöntemdir. Sınıflı tip tüm siyasal rejimlerde bir iç ve dış olacaktır çünkü yapısal olarak siyasal rejimin, toplumun sınıfsal ve antagonistik yapısını kabul ettiğimiz zaman, tüm farklılıkları kapsamaması mümkün değildir. En başta, kapitalist sınıflı bir toplumda, burjuvazi ve işçi sınıfının çıkarları çelişmektedir ve dolayısıyla bir dışlanan olmak zorundadır. Dolayısıyla siyasal rejimin soğuramadığı kesimleri pasif duruma geçirmesi tarihsel bir zorunluluktur. Vigilante tip demokrasi tam olarak bu ‘dışlananların’ zor yoluyla pasif konuma getirilmesi ve ‘içeride’ olanların da rıza yoluyla sistemi benimsemeleri durumu diyebiliriz. ‘İçeride’ olanları sistem soğurmak için milliyetçi ve dinsel imgeler kullanmaktadır. Bu noktada

Laclau veya Mouffe'un radikal demokrasi projesi tartışmanın dışındadır çünkü önemli olan şu andaki mevcut demokrasinin yapısal analizidir.

Son çözümlemede vigilante hareketi de sınıfsal bir harekettir. Komite şeklinde örgütlenen vigilanter hareketi yapısal olarak piramit şeklinde sınıfsal olarak inşa edilmektedir. Bir vigilante komitesi aşağıdaki şekilde yapılanmaktadır (Brown, 1975: 104);

SEVİYE	SINIFSAI YAPI	İŞLEV
ÜST SEVİYE	BURJUVAZİ, TOPRAK SAHİPLERİ	LİDER
ORTA SEVİYE	KÜÇÜK BURJUVAZİ, ÇİFTÇİLER	SORUMLU
ALT SEVİYE	LÜMPEN PROLE-TARYA	İŞÇİ

Buradan görülebileceği gibi vigilante komitesinin yapısı, sınıflı toplumda sosyal yapıya çok benzemektedir. Dolayısıyla bu yapıyla vigilanteleri, toplumun bir özeti olarak görebiliriz. Hareket kabiliyetlerini, siyasal iktidar odaklarından almaktadırlar ve buldukları mekân çerçevesinde, yasaların yetişmediği noktada, 'düzen' sağlamaktadırlar. Böylece özelde kendi bölgelerinde, genelde ise tüm ülkede, siyasal sistemin üretimi ve yeniden üretimini zor yoluyla sağlamaktadırlar. ABD'nin 2000 sonrası politikaları vigilante tip demokrasinin izlerini taşımaktadır. Usame Bin Ladin'in 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra ABD politikaları daha müdahaleci bir biçime dönüşmüştür. F. Fukuyama'ya göre (2006: 1); 11 Eylül saldırıları sonrası ABD, iki önemli politika takip etmiştir. Bunlardan birincisi; içeride güvenlikçi bir politika izlemesi ve bireysel özgürlüklere müdahale edilmesi. İkincisi; dışarıda düşman gördüğü ülkelere önleyici savaş doktrini altında giderek artan müdahalesidir. Böylece, klasik liberalizmin temel varsayımları; özel hayatın ihlal edilmezliği, düşünce ve ifade özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşleri hepsi ciddi anlamda sınırlandırılmıştır. Fukuyama (2006: 3); 11 Eylül saldırıları sonrası ortaya çıkan yeni politikaların temel felsefesinin 2000'lerden önce neoconservativede var olduğunu belirtmiş ve bu politikaların; dış ülkelerde rejim değişikliği, önleyici savaş, tek kutupluluk gibi ayakları olduğunu belirtmiştir. Bu politikalar aslen, çöküş aşamasında olan ABD dünya hegemonyası³ ve onun sistemsel yapısı olan neoliberalizm olduğu düşünülebilir.

³ ABD hegemonyasının çöküşü için bkz. (Arrighi, [1997] 2000)

3. Vigilante Tip Demokrasi: Neoliberal Çözüm Denemesi

F. Engels ([1878] 2000: 220), ekonomik alt yapının, siyasal üstyapıyı da belirlediğini vurgulamış ve ekonomide yaşanan değişimin siyasette de değişimler yaratacağını belirtmiştir. Bu bağlamda, siyasal bir olgu olan vigilante tip demokrasiyi incelediğimiz bu çalışmada, vigilante tip demokrasiye yol açan koşullara, bir başka ifadeyle çağdaş ekonomik altyapıyı yani neoliberalizmi ve onun krizini ele almak bir gerekliliktir. Yine zor teorisini inceleyen Engels ([1878] 2000: 228), burjuvazinin *çöküş* durumunda olan ekonomik durumu zor yoluyla çözmeye çalıştığını ve böylece ekonomik olanı siyasal olanla çözmeye çalıştığını belirtmiştir. Buradan, zorun, kriz veya çöküş dönemleri daha belirgin olduğunu belirtebiliriz. Bizim çalışmamızın içeriği de vigilante tip demokrasi, neoliberalizmin çöküş dönemi veya kriz dönemi uygulaması olduğu hipotezi üzerine kurgulanmıştır.

Neoliberal siyaset aslen esin kaynağı olan klasik liberalizmi temel almış, ancak piyasalar konusunda klasikleri aşmış ve piyasa fetişizmini hayatın her alanını şekillendirmek için kullanmıştır. H. Prechel ve J. B. Harms'a göre (2007: 4); klasiklerin aksine neoliberalere göre piyasalar ahlaken en iyidir ve bunun için hayatın her alanına (sosyal ilişkiler, kimlikler vs.) uygulanmalıdır. Bu noktada 'dışarıda' olanlar, alt sınıflar, toplumsal gruplar, neoliberalizmin hayatın her alanına uygulanmasına karşı itiraz ederse ne yapılacaktır. 'Dışarıdakiler' üzerine hegemonya ve tahakküm nasıl kurulacaktır? Yani iktidar tesis edilmesinde işlevsel rolü olan zoru kim uygulayacaktır.

Neoliberalizmi anlamak için bir yapı olarak içerisinde cisimleşmiş sınıf yapısına bakmak gereklidir. Neoliberalizmin sınıfsal yapısı vigilante tip demokrasiyi açıklayabilecek nesnel alt yapıya sahiptir. Gerard Dumenil ve Dominique Levy sınıfsal yapıyı anlatırken, Gramsci'nin tarihsel blok kavramından esinle, sınıfsal uzlaşmalara ve onların yansıması olarak siyasal rejimin arkaındaki dünya görüşünü ortaya koymuşlardır. Onlara göre sınıflar; kapitalist sınıflar, yönetici sınıflar ve halk sınıfları olarak üçe ayrılmaktadır. Halk sınıfları içerisinde, işçi sınıfı ve köylü sınıfı ve küçük burjuvazi bulunmaktadır. Neoliberalizm öncesi Keynesyen refah devleti bu sınıflar arasında uzlaşma (Dumenil ve Levy, 2011: 19);

Yönetici sınıflar }
Halk sınıfları } Sosyal Demokrat Uzlaşma

Neoliberalizm dönemi sınıfsal yapı ise (Dumenil ve Levy, 2011: 19);

Kapitalist sınıflar }
Yönetici sınıflar } Sağ Uzlaşma

G. Dumenil ve D. Levy'e göre (2011: 19); tarihin gelişim motoru sınıf mücadelesidir ve neoliberalizmde bu sınıfsal karşılaşma; teknik-organizasyonel değişimde (esnek üretim), kâr oranları trendinde (finansallaşma) ve makro ekonomik politikalarda (monetarist) devam etmektedir. Neoliberalizmi muhafazakâr yapan yön ise değişim için itirazlara zor yoluyla bastırma yöntemine gitmesidir. İdeolojik olarak neoliberalizm, 'Başka Alternatif Yok' sloganıyla aşağı sınıflardan gelen tüm değişim talepleri ve itirazları zor yoluyla bastırıp, krizi içerisindeki yapısal sorunlarını ertelemeye çalışmaktadır. Bunu yaparken de lümpen proletarya denilen alt sınıfları, değişim talebinde bulunan işçi sınıfı ve aydın gruplar üzerine mobilize etmektedir. Lümpen proletaryayı mobilize edecek ideolojik motif olarak da milliyetçi ve dinsel imgeler kullanmaktadır.

İktidar tesis mekanizması açıklarsak, vigilante tip demokrasinin temellerini anlamak daha kolaylaşacaktır. Louis Althusser ([1970] 2019: 17), toplumsal yapıyı, ekonomi, siyaset ve ideoloji katmanları üzerinde tanımlarken siyaseti, bir başka ifadeyle devleti iki parçadan örüntülemiştir; Devletin Baskı Aygıtları (DBA) ve Devletin İdeolojik Aygıtları (DİA). DBA, kural olarak devletin resmi güçleridir. Vigilanteleri anlamak için Max Weber'in modern devlet tanımlaması daha açıklayıcı olabilir.

Weberyan yaklaşımda devlet, Max Weber'in tanımıyla ([1919] 2004: 33); belirli bir toprak parçası üzerinde meşru fiziksel güç kullanma tekeli olarak insan topluluğu biçimidir. Burada önemli olan nokta, modern devletlerin meşru güç kullanma tekelidir. Bir devlet sınırı içerisinde meşru güç asker ve polistir. Bu noktada vigilanter, meşru güç kullanma tekeli dışında bir güçtür. Neoliberalizm, sistemin üretim ve yeniden üretimi için, alt sınıf ve gruplardan hiçbir itirazın gelmemesi gerekliliği için, vigilanteleri kullanmakta, meşru gücün ötesine geçmektedir. Bu haliyle siyasal rejim, çağdaş demokratik rejimlerden vigilante tip demokrasiye dönüşmektedir. Bu artık münferit güç gösterisi değil sistemli bir siyasal rejim haline gelmektedir. Bu tip demokrasi artık klasik demokrasi tanımlarında olduğu gibi çoğulcu ve heterojen bir toplum değil tekil ve homojen bir toplum hedeflemektedir. Milliyetçi ve dinsel motifler bu tür demokrasinin yani vigilante tip demokrasinin imgeleri haline gelmektedir. Burada çelişki, ekonomi alanında küreselleşmeye bağlı kozmopolitliğe karşın siyaset ve ideoloji de ulusalcı bir yaklaşım biçimidir.

SONUÇ

2020 yılında ABD'nin Minneapolis kentinde Afro-Amerikalı George Floyd'un polis tarafından öldürülmesi ile başlayan protesto hareketleri tüm ABD'ye yayılmış, protestoculara karşı bazı gruplar (vigilanteler) karşı harekete geçmiştir. Serbestçe gösteriler yapmış ve gösterilerde silah taşımışlardır. Vigilanteler, Floyd olayını protesto eden gruplarla çatışmıştır. Bu örnek vigilante düzeninin, günümüzde, en gelişmiş kapitalist ülkelerde bile içselleştğini göstermektedir. Gelişmiş ülkeler vigilantelere hoşgörülü davranmaktadır.

İdeolojik olarak vigilanteler ulusal ve dinsel motifler kullanmaktadır. Mekân sınırları dahilinde herkesin tek tip ve homojen bir biçim kazanmasını, eğer kazanmıyorlarsa güç kullanma yoluyla bu kişileri, grupları veya sınıfları pasifize etmeyi amaçlamaktadır. Vigilantelerin biçim verdiği kişilerden talepleri mevcut sisteme itiraz etmemelidir. Bu yönüyle vigilante, siyasal bir içerik kazanmaktadır. Varlıkları, sistemin üretimi ve yeniden üretimine yöneliktir. Bir iktidar biçimidir. Bu yanı sıra vigilante politik bir öznedir. Aslen politik bir nesnedir çünkü egemen sınıfların bir baskı aparatıdır. Mevcut sistem legal ve meşru hukuk düzeni ile sisteme yönelik itirazları sonlandıramıyorsa vigilanteler devreye girmektedir. Kullandıkları güç, meşru sınırların ötesindedir ve hukuk dışındadır. Bu yönüyle siyasal bir sistem unsurudur ve dolayısıyla bu tip demokrasilere vigilante tip demokrasi adı vermek daha uygun olacaktır. Çünkü bu tip demokrasiler, atalarının yani klasik liberallerin, ifade özgürlüğü, düşünce özgürlüğü, toplantı ve gösteri özgürlüğü gibi tüm hakları yok saymaktadır. Ekonomide alabildiğince özgürlük ve siyasal haklarda alabildiğince kısıtlama, vigilante tip demokrasinin yapısal özellikleridir. Temel hedefleri, farklılıkların varlık bulduğu heterojen toplumlar değil farklılıkların bastırıldığı homojen toplumlardır. Bu modern toplum anlayışının dışında bir yaklaşımdır. Bu bağlamda vigilanteleri gerici bir hareket olarak tanımlayabiliriz.

Vigilante tip demokrasi, kriz durumunda olan neoliberalizmin alt sınıflar üzerinde hegemonya kuramaması sonucu zor yoluyla kurduğu tahakküm biçimidir. Demokrasiye şekil veren vigilantizm, organize ve yapısal bir biçim taşımaktadır. Her tip ekonomik ve siyasal rejim de olduğu gibi tarihsel çöküş aşaması yaşayan neoliberalizm, çöküş sürecini uzatmak için, oluşabilecek her tür itiraz ve protestoyu önlemek için zor yoluna başvurmaktadır. Bunun için de burjuvazi ve toprak sahipleri destekli lümpen proletarya olan vigilanteleri kullanmaktadır. Vigilanteleri mobilize etmek için milliyetçi ve dinsel imgeler kullanmaktadır. Böylece, klasik liberallerin iyimser bir tavırla ileri sürdüğü Batı tipi demokrasinin temel ilkeleri

olduğu varsayılan ifade ve düşünce özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, protesto hakkı gibi haklar aşındırılmaktadır. Bu durum, burjuva tipi demokrasilerin aslında görüntüde demokratik rejimler olduğunu göstermektedir. Burjuvazi, hegemonyasını alt sınıf ve gruplar üzerinde kuramadığı zaman zor yoluyla tahakküm kurma yoluna gitmektedir.

Hükümetler, baskı araçları yetersiz kaldığı durumlarda vigilanterlere başvurmakta tereddüt etmemektedir. Vigilante hareketi sadece ‘dışarı’sının ‘cezalandırmakla’ kalmamaktadır ve asıl fonksiyonu ileride sisteme karşı oluşabilecek itirazları yaydığı korku ile bastırmaktadır. Bu biçimiyle vigilanterler değişim karşıtı muhafazakâr hareketlerdir. Sınıfsal yapı itibarıyla organize edenler, büyük burjuvazi ve toprak sahipleri iken mobilize edilen lümpen proletaryadır. Vigilante hareketinin en alt sınıfları olan bu lümpen proletarya aynı zamanda sabıkalı kişiler olmaları bu hareketin kanunları koruma retoriğinin içi boş bir söylem olduğunu göstermektedir.

Mekansal olarak vigilanterler, daha çok gelişmiş ülkelerin iç bölgelerinde yer almaktadır. Bu bölgeler görece kırsal ve homojenik bölgelerdir. Kendi yaşam dünyalarının korunması adına sisteme gelebilecek tüm protesto hareketlerinin karşındadırlar. Dolayısıyla vigilanterler, tarihsel geçmişi 200-300 yıl olmakla birlikte geleneksel hareketler olarak tanımlayabiliriz. Aynı zamanda mobilize olmak için genel veya yerel iktidar odaklarından işaret beklemektedirler. Bu yanıyla vigilante hareketi, gelişmiş ülkelerin bir devlet aparatıdır. Gelişmiş kapitalist ülkeler, mevcut sistemin çöküşe uğramaması için vigilante hareketini yedek zor gücü olarak içselleştirmiştir.

Son olarak vigilante tip demokrasiyi ekonomik olarak maksimal, siyasal olarak minimal bir demokratik düzen tipi olarak adlandırılabiliriz.

KAYNAKÇA

Althusser, L. ([1970] 2019), *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, (İstanbul: İthaki) (çev. Alp Tümertekin)

Arrighi, G. ([1997] 2000), *Uzun Yirminci Yüzyıl Para, Güç ve Çağımızın Kökenleri*, (Ankara: İmge) (çev. Recep Boztemur)

Berg, M. ve Wendt, S. (2011), *Globalizing Lynching History*, (Palgrave Macmillan)

Bjorgo, T. ve Mares, M. (2019), *Vigilantism Against Migrants and Minorities*, (Routledge Taylor&Francis Group)

Brown, R. M. (1975), *Strain of Violence Historical Studies of American Violence and Vigilantism*, (Oxford University Press)

Collier, P. (2009), *Wars, Guns and Votes Democracy in Dangerous Places*, (Harper Collins)

Dahl, R. (1998), *On Democracy*, (Yale University Press)

Dumenil, G. ve Levy, D. (2011), *The Crisis of Neoliberalism*, (Harvard University Press)

Engels, D. (2019), “Oswald Spengler and the Decline of the West”, *Key Thinkers of the Radical Right Behind the New Threat to Liberal Democracy*, ed. Mark Sedgwick, (Oxford University Press)

Engels, F. ([1878] 2000), *Anti-Dühring*, (İstanbul: İnter) (çev. İsmail H. Yatkın)

Fukuyama, F. (2006), *America at the Crossroads Democracy, Power, and the Neoconservative Legacy*, (Yale University Press)

Fukuyama, F. (2014), *Political Order and Political Decay From the Industrial Revolution to the Globalization of Democracy*, (New York: Farrar, Straus and Giroux)

Gills, B., Rocamora, J. ve Wilson, R. (1994). “Düşük Yoğunluklu Demokrasi”, *Düşük Yoğunluklu Demokrasi*, ed. Samir Amin, Andre Gunder Frank, Noam Chomsky, (İstanbul: Alan) (çev. Ahmet Fethi)

Goldman, E. ([1931] 2018), *Hayatımı Yaşarken c. II*, (İstanbul: Metis) (çev. Emine Özkaya)

Keucheyan, R. ([2010] 2016), *Aklın Sol Yarısı Yeni Eleştirel Düşünceler Atlası*, (İstanbul: İletişim) (çev. Selen Şahin)

Laclau, E. ve Mouffe, C. ([1985] 2017), *Hegemonya ve Sosyalist Strateji*, (İstanbul: İletişim) (çev. Ahmet Kardam)

Lenin, V. I. ([1919] 2006), *Burjuva Demokrasisi ve Proletarya Diktatörlüğü*, (Ankara: Sol) (çev. Muzaffer Erdost)

Moore, B. Jr. ([1966] 2016), *Diktatörlüğün ve Demokrasinin Toplumsal Kökenleri*, (Ankara: İmge) (çev. Şirin Tekeli ve Alaeddin Şenel)

Prechel, H. ve Harms, J. B. (2007), “Politics and Neoliberalism: Theory and Ideology”, *Politics and Neoliberalism: Structure, Process and Outcome*, ed. Harland Prechel, (Elsevier Ltd.)

Schmitt, C. ([1923] 1988), *The Crisis of Parliamentary Democracy*, (The MIT Press) (trans. Ellen Kennedy)

Schumpeter, J. ([1943] 2003), *Capitalism, Socialism and Democracy*, (Routledge)

Smith, N. R. (2019), *Contradictions of Democracy Vigilantism and Rights in Post-Apartheid South Africa*, (Oxford University Press)

Weber, M. ([1919] 2004), *The Vocation Lectures Science as a Vocation Politics as a Vocation*, (Indianapolis: Hackett Publishing Company)

